



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «НЕЧАЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF NECHAY v. UKRAINE)**

(Заява № 15360/10)

РІШЕННЯ

П. 3 ст. 5 • Тривалість тримання під вартою під час досудового розслідування • Відсутність достатніх і належних підстав для тримання під вартою упродовж майже п'яти років та чотирьох місяців
П. 1 ст. 6 (кримінальний аспект) • Розумний строк • Надмірна тривалість провадження, яка становила дванадцять з половиною років
Ст. 13 • Відсутність ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з тривалістю кримінального провадження

СТРАСБУРГ

01 липня 2021 року

ОСТАТОЧНЕ

01.10.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Нечай проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Сіофра О'Лірі (*Síofra O'Leary*), Голова,
Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mīts*),
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Йован Ілієвський (*Jovan Ilievski*),
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),
Івана Джеліч (*Ivana Jelić*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

З огляду на:

заяву (№ 15360/10), яку 01 березня 2010 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Олексій Олександрович Нечай (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги на тривалість тримання заявника під вартою під час досудового розслідування, тривалість кримінального провадження щодо нього та відсутність ефективних національних засобів юридичного захисту у зв'язку з останньою скаргою, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 08 червня 2021 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заявник скаржився за пунктом 3 статті 5 Конвенції на тривалість тримання його під вартою під час досудового розслідування, а також за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції на надмірну тривалість кримінального провадження щодо нього та відсутність ефективних засобів юридичного захисту у зв'язку з цією скаргою.

ФАКТИ

2. Заявник народився в 1978 році і проживає у м. Київ. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляв пан Т. Матківський, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд України представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина з Міністерства юстиції.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. 26 лютого 2004 року батька заявника знайшли мертвим у квартирі заявника. У нього були численні тілесні ушкодження.

6. 27 лютого 2004 року заявника затримали за підозрою у вчиненні вбивства батька, а наступного дня щодо нього порушили кримінальну справу.

7. 03 березня 2004 року Дніпровський районний суд міста Києва (далі – районний суд) обрав заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою у зв'язку з тим, що він підозрювався у вчиненні тяжкого злочину і міг продовжувати свою злочинну діяльність, ухилятися від слідства та суду, а також перешкоджати встановленню істини у справі.

8. 21 квітня 2004 року районний суд продовжив строк тримання заявника під вартою до 29 травня 2004 року з тих самих підстав, що були наведені в його постанові від 03 березня 2004 року.

9. 26 травня 2004 року прокуратура Дніпровського району міста Києва (далі – районна прокуратура) передала справу заявника до районного суду для вирішення питання про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру.

10. Районний суд призначив судово-психіатричну експертизу заявника, в результаті якої було встановлено, що на момент вбивства батька він усвідомлював свої дії і міг ними керувати, проте на момент проведення експертизи він страждав від тимчасового психічного розладу і потребував застосування примусових заходів медичного характеру в психіатричній лікарні.

11. 21 червня 2004 року районний суд постановив, що заявник повинен був проходити лікування у психіатричній лікарні із суворим наглядом до свого одужання, і зазначив, що після одужання заявник міг бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Постанова суду не містила вказівок, що кримінальна справа щодо заявника була зупинена або закрита, однак містила посилення на відповідне положення законодавства (див. пункт 35).

12. 19 липня 2004 року заявника помістили до Української психіатричної лікарні з суворим наглядом м. Дніпропетровська.

13. 20 січня 2005 року комісія медичних експертів склала акт, в якому зазначила, що заявник більше не потребував застосування примусових заходів медичного характеру.

14. 09 лютого 2005 року психіатр, який лікував заявника, направив до районного суду заяву щодо скасування постанови про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру. Заява надійшла до районного суду 14 лютого 2005 року.

15. 04 квітня 2005 року районний суд розглянув подану йому заяву та скасував постанову від 21 червня 2004 року. У резолютивній частині цієї постанови не містилося офіційних вказівок, що кримінальна справа щодо заявника буде відновлена або повторно відкрита, однак

містила посилання на відповідне положення законодавства (див. пункт 35). У цій же постанові районний суд направив справу до районної прокуратури на додаткове розслідування та залишив без змін попередній запобіжний захід (див. пункт 8) у вигляді тримання заявника під вартою.

16. 16 травня 2005 року районна прокуратура отримала направлену на додаткове розслідування кримінальну справу щодо заявника.

17. 17 червня 2005 року заявника перевели з лікарні до Київського слідчого ізолятора (далі – СІЗО).

18. 14 липня 2005 року Апеляційний суд міста Києва (далі – апеляційний суд) продовжив строк тримання заявника під вартою до шести місяців, вказавши про відсутність підстав для зміни запобіжного заходу щодо нього.

19. 26 грудня 2006 року районний суд визнав заявника винним у вчиненні вбивства та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на вісім років.

20. 14 лютого 2008 року апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції та направив справу до прокуратури на додаткове розслідування. Строк тримання заявника під вартою було продовжено без наведення обґрунтування.

21. 13 травня 2008 року апеляційний суд продовжив строк тримання заявника під вартою до дев'яти місяців, вказавши про відсутність підстав для зміни запобіжного заходу щодо нього.

22. 23 вересня 2008 року районний суд залишив без задоволення подане заявником клопотання про зміну запобіжного заходу у зв'язку з поданням такого клопотання передчасно, оскільки суд ще не ознайомився з усіма матеріалами справи для ухвалення рішення про вину заявника або його невинуватість.

23. 15 червня 2009 року районний суд визнав заявника винним у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень, що потягли за собою смерть, та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на сім з половиною років.

24. 26 жовтня 2009 року апеляційний суд скасував вирок районного суду та направив справу до прокуратури на додаткове розслідування. Строк тримання заявника під вартою було продовжено без наведення обґрунтування.

25. 01 квітня 2010 року районний суд залишив без задоволення ще одне подане заявником клопотання про зміну запобіжного заходу. Не навівши деталей, суд зазначив, що він врахував тяжкість злочину, у вчиненні якого обвинувачувався заявник, і «характеристику з місця проживання», а також його особу, вік, стан здоров'я, вид діяльності та місце проживання.

26. 01 серпня 2011 року районний суд залишив без задоволення ще одне подане заявником клопотання про зміну запобіжного заходу,

вказавши те саме обґрунтування, що й у постанові від 01 квітня 2010 року.

27. 05 вересня 2011 року районний суд ухвалив постанову про зміну запобіжного заходу стосовно заявника на тій підставі, що він був засуджений до семи з половиною років позбавлення волі і не було причин вважати, що йому могли обрати покарання у виді позбавлення волі на більший строк, крім того, цей строк уже закінчився. Суд вирішив замінити запобіжний захід у вигляді тримання під вартою іншим запобіжним заходом, а саме підпискою про невиїзд.

28. 02 листопада 2011 року районний суд визнав заявника винним у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень, що потягли за собою смерть, та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк сім з половиною років. Суд зарахував період часу, який заявник провів під вартою – з 27 лютого 2004 року до 05 вересня 2011 року, – і з огляду на це дійшов висновку, що він вже відбув покарання.

29. 12 березня 2012 року апеляційний суд залишив без змін вирок суду першої інстанції.

30. 01 листопада 2012 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – Вищий спеціалізований суд України) скасував ухвалу апеляційного суду та направив справу на новий апеляційний розгляд.

31. 17 червня 2013 року апеляційний суд розглянув справу заявника та залишив без змін вирок районного суду від 02 листопада 2011 року.

32. 25 березня 2014 року Вищий спеціалізований суд України скасував ухвалу апеляційного суду та знову направив справу на новий апеляційний розгляд.

33. 19 липня 2016 року апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції від 02 листопада 2011 року та закрити кримінальну справу щодо заявника у зв'язку з недоведеністю його участі у вчиненні злочину.

34. 14 червня 2017 року Вищий спеціалізований суд України залишив без задоволення касаційну скаргу прокурора та залишив без змін ухвалу апеляційного суду від 19 липня 2016 року.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

I. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 1961 РОКУ

35. Згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України (далі – КПК України), чинним на момент застосування до заявника примусових заходів медичного характеру і до 2012 року, суд, який постановив, що підозрюваний потребував застосування примусових заходів медичного характеру, повинен був закрити кримінальну справу

(стаття 421). Щойно потреба в примусових заходах медичного характеру відпадала, суд ухвалював постанову про скасування застосованого такого заходу, відновлював кримінальну справу та направляв її на провадження досудового слідства чи судового розгляду (стаття 423). Якщо ця особа була засуджена до позбавлення волі, то час перебування у відповідній медичній установі мав зараховуватися у строк відбування покарання (стаття 423).

II. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 2003 РОКУ

36. Стаття 1176 Цивільного кодексу України передбачає право на відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду. Вона також передбачає, що порядок відшкодування шкоди, завданої такими органами, «встановлюється законом».

III. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОРЯДОК ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ГРОМАДЯНИНОВІ НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ І СУДУ»

37. Відповідні положення Закону України від 01 грудня 1994 року «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та судів» (далі – Закон України «Про відшкодування шкоди») наведені в рішенні у справі «Таран проти України» (*Taran v. Ukraine*), заява № 31898/06, пункти 42 і 43, від 17 жовтня 2013 року).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 3 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

38. Заявник скаржився на надмірну тривалість тримання його під вартою під час досудового розслідування всупереч пункту 3 статті 5 Конвенції, відповідна частина якого передбачає:

«Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті ... має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання.»

А. Прийнятність

39. Уряд стверджував, що скарги заявника були неприйнятними у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту. Він доводив, що 19 липня 2016 року кримінальна справа щодо заявника була закрита у зв'язку з його виправданням, таким чином, він мав право подати цивільний позов про відшкодування шкоди на підставі статті 1176 Цивільного кодексу України або Закону України «Про відшкодування шкоди».

40. Заявник заперечив. Він вважав, що запропоновані Урядом засоби юридичного захисту були неефективними за його обставин, та зазначив, що Уряд не навів прикладів з національної практики для доведення протилежного.

41. Суд зазначає, що межі перевірки дотримання заявником правила вичерпання національних засобів юридичного захисту обмежуються запереченнями Уряду (див. рішення у справі «Йорданов проти Болгарії» (*Yordanov v. Bulgaria*), заява № 56856/00, пункт 76, від 10 серпня 2006 року з подальшими посиланнями).

42. У цій справі Уряд не стверджував, що заявник не вичерпав гіпотетично доступні йому національні засоби юридичного захисту перед поданням заяви до Суду 01 березня 2010 року. Проте пізніше, коли провадження на національному рівні закінчилося, Уряд доводив, що заявник міг подати цивільний позов про відшкодування шкоди. У зв'язку з цим Суд повторює, що питання про те, чи було вичерпано національні засоби юридичного захисту, зазвичай вирішується з урахуванням дати, коли заяву було подано до Суду (див. рішення у справі «Бауманн проти Франції» (*Baumann v. France*), заява № 33592/96, пункт 47, ЄСПЛ 2001 V (витяги). У правила є винятки, які можуть обґрунтовуватися вагомими підставами, обумовленими конкретними обставинами та умовами, за яких засіб юридичного захисту стає доступний заявнику, зокрема у контексті застосування нових засобів юридичного захисту у справах щодо надмірної тривалості провадження (див. ухвали щодо прийнятності у справах «Бруско проти Італії» (*Brusco v. Italy*), заява № 69789/01, ЄСПЛ 2001-IX; «Ноголіца проти Хорватії» (*Nogolica v. Croatia*), заява № 77784/01, ЄСПЛ 2002 VIII та «Харзиньський проти Польщі» (*Charzyński v. Poland*), заява № 15212/03, пункт 35, ЄСПЛ 2005 V). У цій справі Суд не вбачає вагомих підстав, які б виправдовували такий виняток. Тому Суд відхиляє заперечення Уряду.

43. Суд зазначає, що ця скарга не є ні явно необґрунтованою, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Період, який слід розглядати

44. Заявник вважав, що для здійснення оцінки за пунктом 3 статті 5 Конвенції слід враховувати весь період тримання його під вартою. Він зазначив, що у вироку від 02 листопада 2011 року районний суд враховував весь період тримання його під вартою протягом семи з половиною років, у тому числі період застосування до нього примусових заходів медичного характеру, як передбачено статтею 423 КПК України (див. пункт 35).

45. Уряд не надав зауважень щодо суті цієї скарги.

46. Застосовні загальні принципи наведені в рішенні у справі «Бузаджі проти Республіки Молдова» [ВП] (*Buzadji v. the Republic of Moldova*) [GC], заява № 23755/07, пункти 84 – 91 та 102, від 05 липня 2016 року).

47. Суд повторює, що пункт 3 статті 5 Конвенції застосовується виключно у ситуації, передбаченій підпунктом «с» пункту 1 статті 5 Конвенції, з яким він становить єдине ціле. Він припиняє застосовуватися в день ухвалення вироку, навіть судом першої інстанції, оскільки з цього дня особа тримається під вартою «після засудження її компетентним судом» у розумінні підпункту «а» пункту 1 статті 5 Конвенції (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «Лабіта проти Італії» [ВП] (*Labita v. Italy*) [GC], заява № 26772/95, пункти 145 і 147, ЄСПЛ 2000-IV). У цій справі заявника затримали 27 лютого 2004 року та звільнили 05 вересня 2011 року, таким чином, він провів під вартою сім років, шість місяців і дев'ять днів. Упродовж цього періоду, після засудження районним судом, він тримався під вартою з 26 грудня 2006 року до 14 лютого 2008 року (див. пункти 19 та 20) та з 15 червня до 26 жовтня 2009 року (див. пункти 23 та 24); ці періоди мають розглядатися за підпунктом «а» пункту 1 статті 5 Конвенції і не враховуватися для цілей пункту 3 статті 5 Конвенції.

48. Стосовно періоду з 21 червня 2004 року до 04 квітня 2005 року, коли згідно з постановою районного суду до заявника застосовувалися примусові заходи медичного характеру у зв'язку з його психічним захворюванням, Суд вважає, що немає потреби вирішувати питання, чи застосовується підпункт «с» пункту 1 статті 5 Конвенції до відповідного періоду з таких причин.

49. Хоча заявника помістили до психіатричної лікарні у межах кримінального провадження стосовно нього, не викликає сумнівів, що у період з 21 червня 2004 року і принаймні до 04 квітня 2005 року, коли було ухвалено рішення про відсутність подальшої потреби у застосуванні примусових заходів медичного характеру (див. пункти 11 і 16), цей запобіжний захід застосовувався до нього у зв'язку з його

психічним захворюванням, а тому протягом цього періоду тримання його під вартою підпадало під виняток, передбачений підпунктом «е» пункту 1 статті 5 Конвенції щодо тримання психічнохворого під вартою за рішенням суду (див. для порівняння рішення у справі «Раудевс проти Латвії» (*Raudevs v. Latvia*), заява № 24086/03, пункти 69 і 70, від 17 грудня 2013 року).

50. Отже, після вирахування періодів, охоплених підпунктами «а» та «е» пункту 1 статті 5 Конвенції (див. пункти 47 та 49), період, який слід розглядати, тривав майже п'ять років і чотири місяці.

2. Обґрунтованість тривалості тримання під вартою під час досудового розслідування

51. Заявник вважав надмірною тривалість тримання його під вартою під час досудового розслідування.

52. Уряд не надав зауважень щодо суті скарг за цим пунктом.

53. Суд зауважує, що у первинних постановках про тримання заявника під вартою (див. пункти 7 і 8) було зазначено про тяжкість висунутих проти нього обвинувачень та ризик його переховування або перешкоджання слідству. У подальшому суди або продовжували строк тримання заявника під вартою без наведення обґрунтування, або зазначали про відсутність підстав для зміни запобіжного заходу (див. пункти 16, 18, 20, 21 і 24). Постанови районного суду щодо клопотань заявника про зміну запобіжного заходу не містили конкретного обґрунтування, яке б відповідало вимогам пункту 3 статті 5 Конвенції (див. пункти 22, 25 і 26). Суд зазначає, що з постанов про тримання заявника під вартою не вбачалося здійснення судами належної оцінки фактів стосовно необхідності застосування такого запобіжного заходу за обставин відповідних стадій провадження. До того ж з плином часу тривале тримання заявника під вартою вимагало додаткового обґрунтування, проте суди не навели жодних конкретних підстав. Крім того, до звільнення заявника 05 вересня 2011 року національні органи влади не розглядали альтернативних тримання під вартою запобіжних заходів (див. рішення у справі «Осипенко проти України» (*Osyenko v. Ukraine*), заява № 4634/04, пункти 77 і 79, від 09 листопада 2010 року).

54. Суд часто встановлював порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у справах проти України у зв'язку з тим, що національні суди посилалися на однакові підстави (якщо вони існували) упродовж усього періоду тримання конкретного заявника під вартою, навіть щодо тривалих періодів тримання під вартою (див., наприклад, згадане рішення у справі «Харченко проти України» (*Kharchenko v. Ukraine*), пункти 80, 81 і 99 та рішення у справі «Ігнатов проти України» (*Ignatov v. Ukraine*), заява № 40583/15, пункти 41 і 42, від 15 грудня 2016 року).

55. З огляду на зазначене Суд вважає, що не оцінюючи конкретні факти або не розглядаючи можливість застосування інших запобіжних

заходів як альтернативу триманню під вартою під час досудового розслідування протягом тривалого часу, та по суті постійно посиляючись на тяжкість обвинувачень, органи державної влади продовжували строк тримання заявника під вартою під час судового розгляду на підставах, які не можуть вважатися «достатніми» та «відповідними», щоб виправдати його тривалість.

56. Отже, було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

57. Заявник скаржився, що провадження щодо нього тривало понад десять років. Він послався на пункт 1 статті 6 Конвенції, відповідна частина якого передбачає:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.»

A. Прийнятність

58. Суд зазначає, що ця скарга не є ні явно необґрунтованою, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Періоди, які слід розглядати

59. Заявник стверджував, що стаття 6 Конвенції була застосовна у цій справі і мала застосовуватися з моменту його затримання 27 лютого 2004 року до моменту постановлення Вищим спеціалізованим судом України остаточної ухвали у справі 14 червня 2017 року (якою було залишено без змін ухвалу апеляційного суду від 19 липня 2016 року), тобто до усього провадження. Він зазначив, що період застосування до нього примусових заходів медичного характеру не мав виключатися із загального строку тривалості провадження, і посилався на статтю 423 КПК України (див. пункт 35) та врахування спірного періоду районним судом під час ухвалення вироку у 2011 році та розрахунку строку відбутного ним покарання (див. пункт 28).

60. Уряд стверджував, що кримінальне провадження щодо заявника розпочалося 28 лютого 2004 року (коли було порушено кримінальну справу) і закінчилося 19 липня 2016 року (коли апеляційний суд скасував вирок районного суду та закрити кримінальну справу щодо заявника).

61. Уряд також стверджував, що період з 21 червня 2004 року (коли районний суд ухвалив постанову про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру) до 16 травня 2005 року (коли районна прокуратура отримала кримінальну справу після скасування районним судом своєї постанови про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру) не слід враховувати під час оцінки обґрунтованості тривалості провадження щодо заявника. Він зазначив, що протягом цього періоду кримінальне провадження щодо заявника було тимчасово зупинено до його одужання і жодні процесуальні чи слідчі дії в цей час не могли проводитися. До того ж тривалість лікування заявника в лікарні не залежала від дій судових чи слідчих органів. На думку Уряду, статтю 423 КПК України слід було розуміти так, що постанова про застосування до обвинуваченого примусових заходів медичного характеру зупиняла розслідування у справі до одужання обвинуваченого, а після його одужання відповідний суд скасовував свою постанову про застосування примусових заходів медичного характеру та відновлював провадження.

62. Суд повторює, що особа, затримана за підозрою у вчиненні злочину, може вважатися «обвинуваченим у вчиненні кримінального правопорушення» і вимагати захисту за статтею 6 Конвенції (див. рішення у справі «Сімеонові проти Болгарії» [ВП] (*Simeonovi v. Bulgaria*) [GC], заява № 21980/04, пункт 111, від 12 травня 2017 року). Тому він вважає, що провадження щодо заявника розпочалося 27 лютого 2004 року, коли його затримали.

63. Провадження закінчилося 14 червня 2017 року, коли Вищий спеціалізований суд України залишив без змін ухвалу апеляційного суду від 19 липня 2016 року у межах звичайного кримінального провадження, і ця ухвала набрала законної сили (див. рішення у справі «Яіков проти Росії» (*Yaikov v. Russia*), пункт 72, від 18 червня 2015 року).

64. Наразі Суд має вирішити, чи слід виключати період застосування примусових заходів медичного характеру із загальної тривалості провадження у цій справі. Варто зауважити, що примусові заходи медичного характеру були застосовані до заявника згідно з КПК України та в межах кримінального провадження щодо нього, а також зазначалося, що національні органи влади мали намір продовжити розгляд кримінальної справи щодо заявника після його одужання (див. пункт 11). Тим не менше, усталена практика Суду полягає у тому, що провадження, яке стосується тримання під вартою особи, яка страждає на психічний розлад, не передбачає «встановлення обґрунтованості кримінального обвинувачення» (див. рішення у справі «Аерте проти Бельгії» (*Aerts v. Belgium*), від 30 липня 1998 року, пункт 59, *Збірник рішень Європейського суду з прав людини* 1998-V). Згідно з

твердженнями Уряду протягом вказаного періоду не могли проводитися процесуальні чи слідчі дії, а провадження було зупинено. Стосовно останнього аспекту Суд зауважує, що національне законодавство передбачало зупинення провадження у випадку направлення підозрюваного або обвинуваченого до медичного закладу для примусового лікування та відновлення провадження після ухвалення постанови про скасування застосування такого заходу (див. пункт 35). Однак у цій справі районний суд у своїх постановках від 21 червня 2004 року та 04 квітня 2005 року, пов'язаних із застосуванням до заявника примусових заходів медичного характеру, посилався лише на відповідні положення КПК України, але не вказував ні про зупинення, ні про відновлення провадження у кримінальній справі заявника. Такі недоліки, як би не було прикро, самі собою не можуть призвести до того, що період з 21 червня 2004 року до 04 квітня 2005 року підпадатиме під кримінальний аспект статті 6 Конвенції. Таким чином, Суд вважає, що зазначений період слід виключити із загальної тривалості провадження.

65. Стосовно твердження Уряду, що період з 04 квітня 2005 року до 16 травня 2005 року (див. пункти 15 і 16) також слід виключити із загальної тривалості спірного кримінального провадження у зв'язку з непроведенням процесуальних дій упродовж цього періоду Суд зазначає, що згідно з постановою від 04 квітня 2005 року районний суд вирішив направити кримінальну справу заявника до органів досудового розслідування на додаткове розслідування. Згідно з твердженнями самого Уряду відновлення провадження у справі було пов'язане зі скасуванням постанови про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру (див. пункт 61). Суд вважає, що цю дату слід розглядати як дату відновлення провадження, а також не можна виключати період передачі справи із суду прокурору. Такі передачі матеріалів справ між слідчими та судами регулярно відбуваються в межах кримінального провадження, і хоча, справді, у ці періоди зазвичай не проводяться слідчі дії, вони не можуть бути виключені із загальної тривалості провадження, оскільки такі передачі є невід'ємною частиною кримінального провадження, і у будь-якому випадку контроль за їхньою тривалістю та відповідальність за них повністю несуть правоохоронні органи та суди. Тому Суд відхиляє аргумент Уряду та доходить висновку, що період з 04 квітня 2005 року до 16 травня 2005 року має бути включений до загальної тривалості кримінального провадження щодо заявника.

66. Суд вважає, що кримінальне провадження щодо заявника розпочалося 27 лютого 2004 року та закінчилося 14 червня 2017 року; і воно, таким чином, тривало дванадцять з половиною років у трьох інстанціях після виключення періоду з 21 червня 2004 року до 04 квітня 2005 року.

2. *Тривалість провадження щодо заявника*

67. Заявник стверджував, що тривалість кримінального провадження була пов'язана з неефективним розслідуванням і тривалими періодами бездіяльності національних органів влади. До того ж кримінальна справа неодноразово направлялася до прокуратури на додаткове розслідування.

68. Уряд доводив, що тривалість провадження у справі заявника була розумною з огляду на складність справи та поведінку учасників провадження.

69. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватися у контексті обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявників і відповідних органів влади, а також важливість предмету спору для заявників (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справах «Пелісьє та Сассі проти Франції» [ВП] (*Pélissier and Sassi v. France*) [GC], заява № 25444/94, пункт 67, ЄСПЛ 1999-II, «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (*Frydlender v. France*) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII; «Меріт проти України» (*Merit v. Ukraine*), заява № 66561/01, від 30 березня 2004 року).

70. У цій справі провадження не було особливо складним, оскільки стосувалося одного епізоду та одного підозрюваного – заявника. До того ж протягом значного періоду часу під час цього провадження заявник був позбавлений свободи, що вимагало від органів державної влади діяти з особливою ретельністю. Однак цього не було. З фактів випливає, що органам досудового розслідування знадобилося півтора місяці для відновлення розслідування після скасування районним судом постанови про застосування до заявника примусових заходів медичного характеру у психіатричній лікарні та ще один місяць, аби перевести заявника із лікарні (див. пункти 15 – 17). Інші затримки у провадженні були пов'язані з тим, що справу тричі направляли до прокуратури на додаткове розслідування і двічі – на повторний розгляд.

71. З огляду на свою практику з цього питання Суд вважає, що у цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідала вимозі «розумного строку».

72. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

73. Насамкінець, заявник скаржився на відсутність у його розпорядженні ефективних засобів юридичного захисту, які б дозволяли йому прискорити провадження щодо нього. У зв'язку з цим він послався на статтю 13 Конвенції, яка передбачає:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «НЕЧАЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

«Кожен, чий права та свободи, визнані в [цій] Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.»

74. Уряд стверджував, що ця скарга була явно необґрунтованою.

75. Заявник заперечив.

76. Суд зазначає, що ця скарга пов'язана з уже розглянутою скаргою за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно тривалості провадження. Він не вбачає підстав оголошувати її неприйнятною. Отже, Суд має визнати її прийнятною.

77. Суд повторює, що стаття 13 Конвенції гарантує ефективний засіб юридичного захисту в національному органі влади від стверджуваного порушення вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції про розгляд справи судом протягом розумного строку (див. рішення у справі «Кудла проти Польщі» [ВП] (*Kudla v. Poland*) [GC], заява № 30210/96, пункт 156, ЄСПЛ 2000-XI). Суд також посилається на свій висновок в рішенні у справі «Меріт проти України» (*Merit v. Ukraine*) про відсутність у національному законодавстві ефективного та доступного засобу юридичного захисту у зв'язку зі скаргами на тривалість кримінального провадження (див. згадане рішення у справі «Меріт проти України» (*Merit v. Ukraine*), пункти 78 і 79).

78. Суд не вбачає підстав відходити від цієї практики у цій справі.

79. Отже, було порушено статтю 13 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

80. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

81. Заявник вимагав 3 000 000 євро в якості відшкодування матеріальної шкоди та 4 000 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

82. Уряд заперечив проти цих вимог як надмірних і необґрунтованих.

83. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою; отже, він відхиляє цю вимогу.

84. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 5 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нарахуватися.

В. Судові та інші витрати

85. Заявник також вимагав 1 500 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді. Він надав документи для підтвердження своєї вимоги. Уряд вважав, що заявник надав належні докази для обґрунтування суми, яка вимагалася.

86. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні документи, наведені критерії і надання заявнику правової допомоги Суд відхиляє вимогу про компенсацію судових та інших витрат.

С. Пеня

87. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 5 500 (п'ять тисяч п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «НЕЧАЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 01 липня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Сіюфра О'Лірі
(*Siofra O'Leary*)
Голова